

Németh István

Mely az út Becskerekére?

(Végvidéki jegyzetek)

Séta a századik évfordulóját ünneplő Telepen. A gyöngébbek kedvéért: Újvidék külvárosában, avagy egyik városnegyedében. Jó néhány ismerősöm él itt. Többek között egy névrokonom is, aki immár szinte egyidős a Teleppel, valahol a száz alatt, mégis jó erőben, egészségben. Ha kell, még mindig felül a traktorára, ő vezeti, kormányozza, kikormányozza a közeli gyümölcsösébe, hogy ott rendet tegyen, elvégezze a soron lévő munkát. Nem a traktor, ő maga. Egy másik telepi ismerősömnek a sziklakertjét kéne már újra körbejárnom, bár a Halupka doktor úr kertjében is akadna gyönyörködnie, meg a Marci barátom fegyelmezett félpulijával is elég régen találkoztam, és Jenővel is, a törhetetlen kedélyű színésszel is jóformán csak bent a városban hoz össze a szerencse, most azonban a „százéves” utcákon sétálok, benyithatnék Tibiékhez meg Tóniékhoz, akikkel a tengerparti Pirovácon kerültünk szomszédságba, egy fedél alá, sajnos csak nagyon rövid időre, mert az Isten tudja hányadik balkáni háború szétverte ezt a szomszédságot, szétverte a lenti fészünköt is, és még hosszan sorolhatnám, kikhez kopoghatnék be a Telepen, ezt a bekopogtatást Bálint Pista festőnek már vagy húsz éve ígérgetem, Vince barátomnak meg csak mostanában, de az előttünk álló húsz évben még sor kerülhet rá. Erős túlzással mondhatom tehát, hogy a fél Telepet ismerem Gobby Gyulástól, Pastyik Lacistul, most mégis úgy lődörgök az utcáin, mint egy vadidegen helyen, idegenül és idegenként, egy kicsit talán azért is, mert a valamikor (száz évvel ezelőtt?) színmagyarnak tartott Telepen ma nem túl sok minden utal, emlékeztet arra, hogy itt magyarok is élnek, jóllehet a Petőfi nevét viselő művelődési otthon ezekben a napokban igen hangos, és hát itt található meg a József Attila, a Petőfi Sándor meg az Adi Éva (Adijeve) utcája is néhány más jeles magyar utcájával együtt, ezzel szemben még véletlenül se akad meg a szemem egy magyar nyelvű cégtáblán, ennél már csak az a lehangolóbb, hogy a Telep utcáit róva sehol se csendül fel magyar szó, még a József Attila nevét viselő iskola környékén sem, pedig ugyancsak hegyezem a fületem. Mintha kiköltöztek volna a Telepről a magyarok. Pedig nem költöztek ki, az itt említett barátaim és ismerőseim mind itt laknak, s rajtuk kívül még sokan, persze korántsem annyian, mint száz vagy nyolcvan évvel ezelőtt, hasonló tapasztalatokért azonban nem kell messzire mennünk, be kell csak fáradnunk a városba, Újvidékre, ott egy költő barátom szerint jóformán már

csak a piacokon lehet hallani magyar szót, azt is főként a környékbeli falvakból beszivárgó kofák szájából, meg akkor, ha magyar misére tér be az ember annak a négy templomnak az egyikébe, ahol még magyarul (is) hirdetik az ígét. De ilyen szempontból Újvidék nem tűnt mindig ennyire elveszettnek, nem túl régen három-, négy-, akár ötnyelvű városnak is nevezhették, sőt nevezték is, alig három emberöltő elegendő volt ahhoz, hogy az a többnyelvűség, többnemzetiségűség, többvallásosságúság elenyésszen, hogy az előttünk álló egyetlen emberöltő alatt teljesen megszűnjön. Pedig nem is olyan túl rég mily büszkén hordoztuk körül a fejünket fél Európán, mi újvidéki születésű és újvidéki adaptálódott magyarok, hogy bizony még odaát is felnéztek ránk, miközben álmunkban se fordult meg a fejünkben, hogy mire megöregszünk, teljesen idegenné válik számunkra az a hely, ahol éveink javát lemorzsoltuk. Ilyen lehangoló gondolatokkal botorkálok a századik születésnapját ünneplő Telep utcáin, ahelyett, hogy betérnék a kilencvenedikén túl lévő kedves névrokonomhoz, aki, ha megkérném és jókedvében találnám, megint eltáncolná nekem azt a szép magyar kettőt erre, kettőt arrát, amit megismerkedésünk alkalmával eljárt abban a telepi kiskocsmában. Ilyen kutyának való hangulatban nem térek be egyik ismerősömhöz, barátomhoz se, inkább hazaballagok, ahová épp arra a rádióhírré „toppantam” be, miszerint Újvidéken a közeljövőben négy új óvoda nyílik, s ezzel lehetővé válik mind a tizenkétezer óvodáskorú újvidéki kisgyerek beóvodáztatása.

Ilyen hír hallatára talán a legdermedtebb szív is fölenged. Nem tudtam ugyanis, hogy ennek a hirtelenjében többszörösére duzzadt városnak tizenkétezer óvodáskorú gyermeke van. Legalább ekkora lehet az óvodáskor előttiék száma is. Az általános iskolás korúak számával együtt eléri, talán túl is haladja a száz év előtti Újvidék összlakosságának a számát. Nincs okom tehát a borúlátásra. Hacsak eszembe nem jut, hogy abból a tizenkétezerből hányan tanulják és zen-gik majd a Boci-boci tarkát?!

*

Egy kassai születésű polgár, szlovákiai magyar, volt tanár és diplomata azzal dicsekszik, hogy ő a szülőföldjét sohasem hívta Felvidéknek, mert ez sértené a szlovákok nemzeti önértetét. Márpedig erre nagyon kell vigyázni. Mármost a nemzeti önértetre. A volt szlovák diplomata nem fejt ki, hogy erre kölcsönösen illene vigyázni, valószínűleg azért nem, mert ezt magától értetődőnek tartja, pedig nem az, a gyakorlatban nem mindig az. Mert, mondjuk a szlovák nemzeti önértet mellett, még mindig létezik, létezhet példának okáért magyar nemzeti önértet is, amit, természetesen a tolerancia és az egymás megértése érdekében, lehet sértegetni, különösen akkor, ha ez az eléggé el nem ítéendő magyar nemzeti önértet olyan egyedeknél jelentkezik, akik magyarnak születtek ugyan, de szerencséjükre és a jobb sorsuk áldásaként magyarságukat Szlovákiában kénytelenek gyümölcsöztetni. Természetesen kisebbségben. Hiszen ők vannak Szlovákiában kisebbségben, nem pedig az államalkotó szlovákok. A többség pedig mindig érzékenyebb, mint a kisebbség. A kisebbség érzékenysége ugyanis idővel, mennél több időt tölt kisebbségben, eltompul. A kassai születésű magyart, aki tanári oklevéllel és diplomata-útlevelel is rendelkezett, és aki a szülőföld-

jét sohase nevezte – legalábbis hangosan – Felvidéknek, ahhoz a kárpátaljai, erdélyi vagy akár délvidéki magyar anyanyelvű értelmiségihez hasonlítanám, aki, szintén tekintettel az ukrán, a román vagy a szerb nemzeti önérzet érzékenységére, nem nevezheti szülőföldjét Kárpátaljának, Erdélynek, Délvidéknek, csupán azért, mert egykoron ezeket az országrészeket a magyarok így nevezték. Szerencsére azért ma már egy kicsit más a helyzet, mert még Szlovákiában is akad magyar politikus, sőt diplomata is, aki felvidéki, hogy Kovács Miklósról, Markó Béláról vagy Kasza Józsefről ne is beszéljünk, akik a legkisebb lelki vívódás és gyötrődés nélkül ki merik mondani, hogy Kárpátalja, Erdély, Délvidék. Nem azért, hogy ezáltal sértegensék az ukránok, a románok vagy szerbek nemzeti önérzetét, hanem mert ezt valahogy így tartják természetesnek. A magyar származású volt szlovák diplomata ezt nem tartja természetesnek, sőt sértőnek tartja a szlovákokra nézve. Álláspontját a magyarságra nézve nem tartja sértőnek. Bizonyára úgy gondolja, hogy a magyaroknak, éljenek ugyan bárhol, semmi okuk a sértődöttségre. Nekik egyetlen gondjuk, hogy a szomszédaikat Isten világáért meg ne sértsék. Egymást, persze, nyugodtan sértegethetik. Engem a volt tanár úr személyesen azzal, hogy a Felvidék szót még az emlékezetéből is kitörölte, nem sértett meg, esetleg némely felvidéki magyarokat, de mit számít az egy volt diplomatának.

*

Egy északbácskai faluból származó, de az ötvenes évek elejétől Újvidéken élő, magyarul még ma is beszélő szerb ismerősöm, ha találkozunk, mindig anyanyelvemen szólít meg, hogy aztán ezt a két nyelvet váltogatva folytassuk a csevegést. Amióta csak ismerjük egymást, bevett szokássá vált ez kettőnk között, mintegy ösztönösen ápolva szülőföldünk eme szép adottságát, amely adottság mindinkább kimerülni látszik. Tegnap azzal állít meg az utcán derék ismerősöm, hogy meghalt a Farkas Antal. Hallottam-e, tudom-e? Nem hallottam, nem tudom. Pedig tudnom kéne, erősködik, mert nem egy Farkas Antalról van szó, hanem a Farkas Antalról. S mert ismerősöm látja rajtam a zavart, hozzáteszi: harmincnégy éves volt. Így se lettem okosabb. Sajnos nem ismerek egyetlen Farkas Antal nevű fiatalembert sem a városban, de a Farkas Antalt sem, aki harmincnégy éves korában elhunyt. Látom, ismerősöm is zavarban van, mintha nem menne a fejébe, hogy lehet az, hogy én, aki legalábbis nemzetiségileg a megboldogulthoz kéne tartoznom, nem tudok az „esetről”. Ő a tegnapi *Dnevnik*-ben olvasta a gyászjelentést... Aztán átcsapunk más témába, majd egymásnak további jó egészséget kívánva, a viszontlátásig elválunk. Elválunk anélkül, hogy letisztáztuk volna ezt a Farkas Antal-ügyet. Azt ugyanis, hogy szerb ismerősöm szerint miért kellett volna nekem tudni arról, hogy egy harmincnégy éves újvidéki magyar fiatalember elhunyt. A rejtélyt most egymagam vagyok kénytelen megfejteni. Mert nem hagy nyugton. Hiszen nem egy olyan valaki távozott közülünk, akinek a neve széles e tartományban közismert lett volna, hanem csak egy Farkas Antal, a valószínűleg több azonos nevűek közül, jöllehet, ebben a városban, Újvidéken, ő volt az utolsó Farkas Antal. Ismerősöm szerint miért kellett volna nekem ezt tudnom, miért kellett volna ismernem a megboldogultat? Ha nehezen is, rájövök

a dolog nyitjára. Ismerősöm talán úgy gondolja, úgy tudja, hogy mi, magyarok oly kevesen élünk már ebben a városban, mely szerint föltétlenül ismernünk kell, számon kell tartanunk egymást. Eszerint Farkas Antalról is tudnom kellett volna, akiről a tegnapi szerb nyelvű *Dnevnik*ben gyászjelentés látott napvilágot. Vannak a nagyvilágban szétszórva városok, amelyekben, távol a hazától, szintén szétszórva élnek letelepült észtek, lengyelek, szerbek, macedónok, magyarok s egyéb hontalanok, akik az idegenségben számon tartják egymást, miként mi, ismerősöm szerint, maroknyi újvidéki magyarok. Talán igaza is van: illetet volna tudnom, számon kellett volna tartanom Farkas Antalt.

*

Mellékutcában lakunk egy olyan városban, amely fulladozik a gépkocsiforgalomtól. Valahogy a lakosok és az autók száma nincs arányban egymással. Persze nem tudom, milyen is lenne egy elfogadható arány, de aki itt kilép az utcára, rögtön az a benyomása, mintha több volna a gépkocsi, mint a gyalogos. Ez pedig nem jó. Nem jó, mert a gépkocsik lépten-nyomon veszélyeztetik a gyalogosok testi épségét. Immár a gyalogjárdákra is fölhajtanak, s úgy száguldoznak rajta, mintha az is az övék volna. Nincs elég kijelölt parkolóhely számukra, ezért minden talpalatnyi helyet lefoglalnak maguknak, lassan mozdulni se lehet tőlük. Európában talán nincs még egy háromszázezer lelket számláló város, ahol ennyi autó futott volna össze, mint itt. Ennek a városnak a neve Újvidék. Egy idegen szemében, aki először jár itt, az a benyomása lehet, hogy itt mindenkinek saját gépkocsija van, ami egy meglehetősen szolid életszínvonalra enged utalni.

Mellékutcában lakom egy utcakereszteződésnél. Most éppen ott állok, ahol ez a két rövid utca keresztezi egymást. Egy gépkocsira várakozom, amely jöhet jobbról is, balról is, de a szembelevő, sőt ennek a folytatásából, tehát a hátam mögött lévő utcából is. Így hát állandóan forgatom a fejem, hol jobbra, hol balra, hol hátra, miközben a szemben lévő utcát is figyelnem kell. Alkonyat előtt vagyunk, de az utcai lámpákat még nem gyújtották fel, a gépkocsik sem az övékét. A csúcsforgalom idején régen túl vagyunk, jóllehet itt, még itt is állandóan csúcsforgalom van. Most is. Rohannak a kocsik jobbról, balról, előlről, hátulról. Itt az utcakereszteződésben minden pillanatban fékcsikorgás, minden másodpercben összeütközéstől lehet tartani. Minthogy a hosszanti utca mindkét oldalán véges-végig parkoló kocsik – sűrű egymás mellett jászol elé kötött lovak! –, innen is állandóan kifarol valamelyik, ez még inkább feszültebbé teszi a közlekedést, a vezetők, ha nem is látni őket, idegesek, hirtelen fékezések, hirtelen meglódulások, beleszédül a szemlélődő.

„Lemérem”, öt perc alatt hány gépkocsi suhan el előttem, mellettem. Az eredmény: valamivel száznál több. Mert csak százig számolom őket, de az öt percből maradt még valami. Csak honnan jönnek és hova igyekeznek? Ennyien, itt, ebben a félreeső mellékutcában. Hát akkor mi lehet a „forgalmasabb” utcákon, a sugárutakon? És mi lesz ugyanitt tíz vagy húsz év múlva, amikor már nem „minden” városlakónak csupán egy, de akár három gépkocsija is lesz? Gondolta volna a kerék zseniális feltalálója, hogy eljön az idő, amidőn több lesz a földön a kerék, mint a láb? Amikor a föld minden lakója a két láb helyett négy keréken

jár. És lesznek, nem is kevesen, akik nem elégszenek meg a négy kerékkel, tele lesz a garázsuk pótnégykerékűkkel, hacsak akkor már nem nyolc vagy tizenhat keréken gurulnak a Mercedesek meg a Fordok. Megérheti-e még az emberiség, hogy a kerék, mint olyan, a gyors közlekedés csődjévé, kerékkötőjévé válik?

Várom azt a négykerékűt az utcakereszteződésben, amely Nagybecskerekébe kéne szállítson. Abba a Nagybecskerekébe, amelynek határában egyszer, réges-régen, még a Skodák és Fiatok előtt, úgy 1520 körül, azt kérdezte egy arra haladó utas egy atyafitól: „Bátya, bátya, mely az út Becskerekére?” Az atyafi imígyen válaszolt: „Uram, uram ez az út Becskerekére!” Én most csak azt kérdem a leszáló estétől: hová vezet az az út, amelyen jelenleg botorkálunk, száguldozunk?

*

A vasútállomás bejárata mellett, a pusztá kövön, nagy batyuval a háta mögött, annak vetve a hátát, egy hatvan körüli, testes asszonyosság ül kinyújtott, szétvetett lábakkal, levetett cipői a lábfejénél hevernek. A szájában cigaretta, a két lábszár között, szintén a pusztá kövön, az a fajta decis égetett szeszes üvegecske, ami minden trafik kirakatában kínálatja magát, s amit az effajta szeszfogyasztók „unokának” becéznek. Elhaladva mellette, tőle tisztos távolságra megállok, s igyekszem feltűnés nélkül figyelni. Vajon ki lehet? Úgy telepedett le a pusztá kövezetre, úgy ül ott, mintha számára ez lenne a legtermészetesebb, még ebben a zúrzavarban is, mint amilyen a vasútállomás környéke „csúcsforgalom” idején. Bár itt állandóan csúcsforgalom lehet, éjfélről éjfélig. Most épp a kora esti vonatra várakozók nyüzögnek, tolakodnak, állnak sorban a jegypénztárak előtt. Ez a nyüzsgés az asszonyosságot szemmel láthatóan nem zavarja, nem izgatja, nem érdekli, nyugodtan ül a pusztá kövezeten, mint aki megérkezett a végállomásra, ahol végre kipihenheti magát. Ennek öröme időnként meghúzza az „unokáját”, majd szépen visszateszi maga elé, két szétvetett lábszára közé. Feltehetően a lábait pihenteti, ezért rúghatta le a cipőjét. Igen, pihenteti a lábait, mintha nem is vonaton érkezett volna meg a végállomásra, hanem hosszú útról gyalogosan, hatalmas batyuját cipelve, ami most fáradt derekának jó támasztéka, aminek oly jó nekivetnie a hátát, s így megpihenni, közben füstöl s kortyint egyet-egyet a decis üvegből. A körülötte zajló nyüzsgésre ügyet se vet. Vajon ki lehet? Van-e valakije? Van-e otthona, hazája? Miért itt telepedett le, a bejárat mellett, ahol legnagyobb a tülekedés, s itt, a pusztá kövezeten, miért nem néhány lépésnyire arrébb, valamelyik padon, vagy miért nem ment be a váróterembe? Talán eddig bírta a cipekedést, s itt roskadt le? Nem olyannak látszik, mint aki már vonszolni se tudja fáradt tagjait, inkább olyannak, aki duzzad az egészségtől, legalább száz kilót nyomhat, a batyujával, a gönceivel együtt talán kétszázat is. Ül kinyújtott lábakkal a sima kövezeten, füstöl és fütyül a világra. És nem biztos, hogy boldogtalanabb azoknál, akik körülötte a bejárat felé törtetnek, akik az esti gyorsal el szeretnének érni valahová, oda, ahol valakik féltő szeretettel várják őket. Haza. Vajon számára létezik-e efféle menedék? Innen, jó néhány lépésnyi távolságról úgy tűnik, mintha a sorsával s a világgal is ki lenne békülve. Most, hogy ide megérkezett és letelepedett, talán egy kicsit még boldog is.

*

Megértem az öreg cigány szomorúságát, akinek a nótája már „nem kell”; nem kell, mert új idők járnak, amikor „új muzsika kell”. Hasonlót érezhet – többek között – az író is, akinek az új könyvébe, amely könyv pusztán annyiban „új”, mert most vergődött ki a prés alól, most látott napvilágot, tehát akinek ebbe a legújabb könyvébe beleperget ugyan a potenciális vásárló, de unott arccal továbbmegy, mert nem találja érdekesnek, izgalmasnak, mainak, vagy mert nem is volt szándékában igazándiból könyvet vásárolni, hiszen úgy sincs ideje az olvasásra, a könyvsátor előtt is csak azért sétált el, és azért lapozott bele egyik-másik kiadványba, mert ha már erre tévedt, a látszat ezt így kívánja meg. Igen, már csak a látszat. Talán már csak a látszat kedvéért vásárolunk egy-egy könyvet. Ezt ugyan az „öreg cigány” szomorúsága mondatja velem, akinek a nótája nem kell. Mert azért egészen mégse így van. Könyveink jelennek meg még mindig és mindenképpen ellenére, el is adnak belőlük valamennyit, de azt nem állíthatja senki, hogy a verseinkért, novelláinkért, regényeinkért tülekednek az olvasók. Nem tülekednek. Már rájuk se igen néznek. Közömbösen mennek el mellettük. Talán mert kiábrándultak a könyvekből, valójában az írókból, akik már semmi újat nem tudnak mondani a világról, különösen nem a mairól, akkor pedig miért is vennék a kezükbe „alkotásainkat”. Egy akkora néptöredéknek, amekkora a Délvidék magyarsága (háromszázezer lélek!), egyik jeles költője 100 (írd és mondd: száz!) példányban jelentette meg a verseskötetét, eszerint, ha mind a százat sikerülne eladnia, minden háromezredik emberünk kezébe jutna egy. De nem jut, mert talán még egyetlen egy példányt se vásároltak meg belőle, nem is nagyon van széles e tartományban olyan könyvesbolt, amelyikben magyar könyveket is árusítanak (szatócsboltok pultján hamarabb előfordulnak), így a barátai közt osztogatja szét, minthogy azonban nincs száz barátja, jó néhány példány valószínűleg örökre a nyakán marad. Megértem tehát az öreg cigány szomorúságát. Nem csak hogy megértem, jómagam is át- meg átélem.

Nemrég egy író-olvasó találkozóra hívtak meg, a könyvtár előcsarnokában a hosszú asztal sarkára az íróvendég könyvének néhány példányát helyezték el, azzal a nyilvánvaló szándékkal, hátha megakad rajta valakinek a szeme. Előadás után ehhez az asztalhoz invitálták meg a jelesebb vendégeket, akkorra már az asztal fehér terítővel volt letakarva, megrakva italokkal, harapnivalóval. Az asztalt körülültük, az italokat kóstoltgattuk, a harapnivalót úgyszintén. De nemcsak étel-ital volt az asztalon, hanem az egyik sarkán ott díszelgett azon könyvek néhány példánya is, amelyek azért kerültek oda, hogy hátha belőlük is „vesz” valaki. A villájára szúrja, a tányérjára emeli, földarabolja, s jóízűen elfogyasztja. Mint az ínycsiklandó, ellenállhatatlan kacsasült egy szeletét. Erre azonban a „felszolgált” könyvek esetében nem került sor.

*

Minden bizonnyal az a fa, amelyikkel először megismerkedtem, a házunk udvarában, közvetlenül a gang előtt álló, igazi Arany János-i, terebélyes, öreg eperfa lehetett. A derekát talán még édesapámmal együtt sem érhattük volna át. Egyik első novellám szerint ennek a törzséhez borult édesanyám zokogva, amikor megtudta, hogy a lepkeláncért kapott másfél dinár árát reám és apám-

ra pazaroltam; neki egy pakli dohányt, nekem egy fagyaltot vettem rajta. Ez a fél házat és udvart beborító, hatalmas eperfa mindeddig ott állt a gang előtt, alig néhány lépésnyire a gang lépcsőjétől, míg egy szörnyű szélvihar tövestül ki nem tépte. Egyik gyermekderék vastagságú, felszakadt gyökere az égre meredt, mintha ott fenn valakit megfenyegetni szándékozott volna a történetkért. Ez volt hát az első fa, akivel találkoztam, s akit tizenegy-két éves koromban döntött ki a szélvihar. Szerencsére nem a házunkra dőlt, ami nem is volt a miénk, hanem édesapám keresztszüleié, házbérben laktunk benne, jómagam úgy, mintha a miénk lett volna, ott születtem, ott cseperedtem fel, ott ismerkedtem meg más fákkal is, a nappalokkal, az estékkel, a tiszta és a viharos éggel, a napfénnel, az esővel, a hóval, a pajtásokkal, az utcabéli öregekkel, azzal a kicsiny világgal, amely – öntudatlanul is úgy éreztem – szeretettel vesz körül, így igencsak jól éreztem magam benne, boldog voltam anélkül, hogy a boldogság fogalmával megismerkedtem volna. A nagykapunk egyik oszlopa egy égnek meredő, kiszáradt akácfa törzse volt, s miután már tágult az ismeretköröm, ezt a megfeketedett oszlopot a cséplődobot vontató, azt üzemeltető tüzes gép kéményéhez hasonlítottam, s mert a mi udvarunkba ez a gép sose kanyarodott be – nálunk, napszámosoknál, nem volt búzakazal, a gépnek nem volt mit csépelnie –, így én a nagykapuba kapaszkodva, azt rángatva, mozgásba hoztam a szóban forgó oszlopot is, a „tüzes gépem kéményét”, s hogy minden együtt legyen, a tüzes gép dohogó hangját iparkodtam utánózni. Teljes megelégedésemre. Aztán a házunk előtt, az utcán, az élő akácfákkal is megismerkedtem, a kertünkben a gyümölcsfákkal, jóval később Arany János versével is, az ő feketén bólingató eperfája a mai napig a mi nagy, vihar által kitépelt eperfánkat juttatja eszembe. A jegenyére, akit viszont egy horvát költő énekel meg, Arany János-i ihlettel, csak mostanában, vén fejjel, gyöngülő szemmel kezdek föltekinteni. Igen, föltekinteni, elragadtatással fölneézni rá, föl egészen a hegyére, a legfelső ágára, a legfelső ága hegyén a legfelső rezdülő, fénylő levelére, kimondhatatlan vágytól fűtve, már-már megirigyelve azt az „ég vizében” lebegő levélkét, a számomra elérhetetlen, megérinthetetlen, tiszta magasságot. Az epernek is van jegenyefajtája, a tölgyek is, a jegenyenyárok mindegyiknél sudárabbak, toronymagasak, a környéken, ahol lakom, fölébe nőnek a sokemeletes bérházaknak, fölfelé vonzzák a tekintetet, elragadtatásomban azt is mondhatnám, hogy a Teremtő országa felé. Igen, szinte már az eget súrolják, csiklandozzák, kuszkurázzák finom ujjakkal. Elhullajtva a lombjukat óriás söprűkké mesztelenedve, kupacokba terelik az elszontyolodott fentiség „minden szennyesét”. Teszik a dolgukat. Igen, tanulni kéne a fáktól. És vigyázni rájuk. És emlékezni rájuk, ahogyan Arany János tette, Dragutin Tadijanović, Nemes Nagy Ágnes és a többiek.

Jómagam a jegenyéket mindenekfelett a Nagyalföld őrszemeinek tartom, ami persze nem jelenti azt, hogy a Kisalföldön, avagy a dél-amerikai pampákon nem fordulhatnak elő. Bárhol is törjenek az ég felé, az arrajárók talán mindenütt legalább a tekintetükkel, a szívükkel, igen, a szívükkel – vágyainkban! – megkísérik, hogy a leghegyükbe, a leghegyük fölé szálljanak.

*

Utcanevek Szegeden, csupán a város egy tenyérnyi területén: *Nemestakács, Kormányos, Felhő, Veresács, Remény, Szivárvány, Alkony*, aztán a *Kolozsvári-tér*, s itt megállva villan az eszembe, hogy nemcsak a kincses városban, a szegedi Móravárosnak is van (mert éppen eme részen kószálok) *Farkas* utcája, s pont a Farkas utca meg a Móra utca sarkán helyezkedik el az a régi borozó, amit erre járva nem kerülhetek el, s ezúttal is hoztam magammal egy ott elhangzott beszédtöredéket, egy morzsácskát, amiért hiába térek be odahaza az újvidéki, a heréskerti „borozóimba”; ez a kívülállónak semmitmondó beszédtöredék ennyiből állt:

– Egérke is ott dolgozott? – kérdezte az egyik vendég az ivócimborájától.
– Persze! – válaszolt amaz. – Ő is *lővágó* volt.

Lővágó! Az egyetemes magyar irodalomban talán most és itt fordul elő először ez a kifejezés! A lővágó pedig, mint olyan, bizonyára csak a vágóhidakon fordult elő.

Többek között ezért nőtt annyira a szívemhez Szeged, mert ott olyan szép nevű utcákban sétálhatok, mint a főntebb említettek, vagy olyan szavakat hallhatok édes anyanyelvemen, mint a lővágó.

Vagy amilyen a *Két dudás* étterem kínálata: marhapörkölt 720 forint, *szabadszedés*. Ami magyarul valószínűleg annyit tesz, hogy a vendég maga szedi tele a tányérját a bográcsból, s annyit szed belőle, amennyi a bendőjébe belefér. (Nálunk, a végvidéken, ha volt is valaha a vendéglőkben „szabadszedés”, rég kikopott azokból, s a nyelvükből is.) De van a városban egy *Arany patkó* nevű *lovasbolt* is, ahol persze nem lovakat árulnak, csak azokra való szerszámokat.

A Toyota gépkocsigyár multireklámszövege már kevésbé lelkesít fel: „Élsz? Vagy csak létezel? Tedd emlékezetessé életed!” De ez a multireklám már a nagykörút egyik sarkán ágaskodik, hogy minél többen lássák. Itt pillantottam meg egy padon felejtett reklámfüzetet is, itt, ahol a gépkocsiforgalom kifejezettebb, mint a Remény vagy a Szivárvány utcában, s ennél fogva a levegő szennyezettebb is, tehát itt került először a szemem elé ez a számomra meglehetősen cini-nak tűnő szöveg: „Ismét divatban az egészséges oxigén.”

És ha már a Móravárosból a nagykörútra tévedtem, annak is a Brüsszeli szakaszára, a Szivornya (vigyázat: nem tivornya!) borozóban betértem egy ágyaspálinkára, amit nem bántam meg, mert egy vendég minapi csodálkozásának imigyen adott hangot: „*Lepetéztem* röhögtömben!”

Jómagam pedig örömben „petéztem le”, hogy ismét abban a közegben lehettem néhány napig, amelyet másfél évtizede folyamatban lévő szegedi látogatásaim során annyira megszerettem. Valahol leírtam már, azért ragad magával ez a város már-már a meghatódottságig, mert itt mindenki a *megszólalásig* magyar. Ha netalántán valaki ezt szégyellnivalónak, ne adj Isten, magyarkodásnak tartaná, bocsássa meg ezt nekem, öreg muzsikusnak.